

Nyare litteratur av intresse för språkvårdsarbetet

NORGE

Av Alfred Jakobsen

Bleken, Brynjulv: Norsk skriftsprog idag og imorgen -- om oppdelingen av det i typer. Oslo 1972. 46 s.

Bleken vil med dette skriftet bidra til å klargjøre den situasjon og de problemer som foreligger i og med at vi nå står foran en ny etappe i arbeidet med å organisere et offisielt skriftspråk i Norge.

Mål og namn. Heidersskrift til Olav T. Beito. Oslo 1971. 390 s.

Festskriftet til professor Beito i samband med hans 70-årsdag består av en rekke artikler med emne fra nordisk språkvitenskap. Flere av disse er av interesse for arbeidet i språknemndene. Andreas Bjørkum skriver om sams drag i indresognsmål og dølemål. Leiv Flydal drøfter trykksterke kortstavinger i moderne østnorsk. Erik Papazian foretar en fonologisk analyse av valdresmålet og ser til slutt på de mulighetene som vårt vanlige alfabet gir oss til å få fram de språklige motsetningene i denne dialekten. Vokalsystemet i setesdalsmålet er emnet for en artikkel av Trygve Skomedal. Han nytter et slags generativ fonologisk teori. Innholdet er i hovedsaken avgrenset til overflatestrukturen og helt avgrenset til fonologien slik den ter seg etter at alle leksikalsk eller syntaktisk bestemte omlaginger er gjennomført. Arnold Dalen viser at det går for seg en nyere monoftongering i et område i Inntrøndelag, og denne prosessen brer seg trass i at trondheimsmålet har bevart diftongene. Dette er bare ett av mange trekk som tyder på at bygdemålene i dag er i ferd med å utvikle seg i retning av regionalspråk. Et klart oversyn over de viktigste endringene i språkstrukturen fra gammelnorsk til nynorsk får vi i en artikkel av Kjell Venås.

I Norsk språknemnds formålsparagraf hette det at nemnda i sitt arbeid skulle fremme tilnærming mellom våre to skriftspråk "på norsk folkemåls grunn". Dette uttrykket møtte kritikk fra flere hold. Bl.a. ble det påstått at det var lite bestemt og delvis utflytende. Alf Hellevik prøvde uten særlig virkning på kritikerne å fastlegge betydningsinnholdet ved å gi eksempler på bruken av ordet *folkemål* fra Wergeland og fram til i dag.

Det omstridde uttrykket er tatt ut av Norsk språkråds formålsparagraf. Hellevik mener at det derfor nå kanskje vil være lettere å klargjøre begrepet. I en artikkel i "Mål og namn" bringer han nytt materiale i tillegg til det han har brukt før. Han viser her at ordet folkemål — bl.a. på bakgrunn av anvendelsen i norsk språkvitenskapelig litteratur — må sies å fylle alle rimelige krav til definerbar betydningsavgrensing.

Norske språkdata. Bergen 1971—1972.

I de siste årene har databehandling av språkmateriale kommet til å spille en stadig viktigere rolle. Det sier seg selv at moderne EDB-teknikk vil gjøre normeringsarbeidet både mye raskere og sikrere enn før.

Ved Prosjekt for datamaskinell språkbehandling, Nordisk institutt, Universitetet i Bergen, har en nylig begynt å gi ut en serie forskningsrapporter under tittelen "Norske språkdata". Hittil er det kommet tre rapporter: "Norsk grunnvokabular", "Nynorsk baklengsordliste" og "Bokmål baklengsordliste". Med "grunnvokabular" mener en de "vanligste" ordene, der en ved utregning både tar omsyn til absolutt frekvens og til spredning av tekstmassen. (Et tilsvarende arbeid i Sverige er som kjent Sture Alléns "Nusvensk frekvensordbok".) I baklengsordlistene er ordene ordnet systematisk etter endingen. Særlig for ordlagingsstudier vil slike ordlister være et ypperlig hjelpemiddel.

Rapportene kan tinges fra Prosjekt for datamaskinell språkbehandling, Villaveien 10, Bergen.

Næs, Olav: Norsk grammatikk. 3. utgave. Oslo 1972. 464 s.

Olav Næs's store grammatikk er i 1972 kommet i tredje utgave. Forfatteren har skrevet flere paragrafer eller deler av paragrafer helt om, og noen nye er også kommet til.

Rommetveit, Ragnar: Språk, tanke og kommunikasjon. Oslo 1972. 312 s.

Denne boka gir en bred tverrvitenskapelig innføring i sentrale problemer som har med vårt språk, vår tanke og vår språklige kommunikasjon å gjøre. Med omsyn til emnevalg og teoretiske synspunkter får dermed framstillingen en spennvidde som sprenger rammen for tradisjonelle lærebøker i språkpsykologi og psykolingvistik. Det er blitt en bok for lesere med mange og ulike faglige særinteresser. Språknemndfolk vil vel ha størst utbytte av de kapitlene som handler om pedagogiske spørsmål i forbindelse med lese- og morsmålsopplæring, om nyere lingvistiske teorier om språkstruktur, om språklige virkemidler i diktning og om ordets makt i massemedier og propaganda.

Språksosiologi. Oversatt og redigert av Jan Engh, Eskil Hansen, Kjell Ivar Vannebo, Geirr Wiggen. Oslo 1972. 142 s.

Dette er en antologi som består av seks artikler om språksosiologiske emner. Hensikten har vært å lage en introduksjonsbok i språksosiologi. Den inneholder også en nyttig bibliografi over sosiolingvistisk litteratur. For alle som arbeider med språknormering og språkplanlegging, er det svært viktig å ha innsikt i sambandet mellom språket slik det brukes av medlemmer i et samfunn, og organiseringen av samfunnet.

Antologien består av seks artikler, fordelt på to avdelinger. De tre første artiklene presenterer fortløpende en rekke sentrale temaer og problemer innenfor språksosiologien. Artiklene i den andre gruppen går hver for seg nærmere inn på enkelte emner som er nevnt i de generelle introduksjonsartiklene. Basil Bernstein behandler forholdet mellom språk og sosialisering. Rebecca Agheyisi og Joshua Fishman gir en oversikt over og en vurdering av metoder som er brukt ved undersøkelser av forskjellige språkholdninger.

Den siste artikkelen: "Språkstrukturers sosiale betydning:

om kodeskifte i et norsk lokalsamfunn”, av Jan-Petter Blom og John J. Gumperz, står i en særstilling, dels fordi den tar opp norske forhold, og dels fordi den gir rapport om et konkret forskningstiltak. Forfatterne har undersøkt hvilke sosiale faktorer som bestemmer valg av språkvariant, især riksspråk og dialekt, i Hemnesberget i Nordland fylke. Særlig interessant er det å iaktta kodeskifteatferden hos studentene på stedet, som mesteparten av året oppholder seg ved universitetet. Det viser seg at de ofte ubevisst skifter kode, og videre at det er en tendens hos dem til å utviske grensene mellom ranamål og bokmål. De karakteristika ved dialekten som lokalt blir betegnet som “brei uttale”, blir fjernet, mens flere morfofonemiske og leksikalske trekk i dialekten blir bevart.

Steinsholt, Anders: Målbryting i Hedrum 30 år etter. Oslo 1972. 112 s.

Steinsholts arbeid må sees som et supplement til hans “Målbryting i Hedrum”, som kom ut i 1964, men som var skrevet i 1939—40 på grunnlag av undersøkelser foretatt i 1938 og 1939. Siden hensikten var å påvise utviklingen i de siste 30 år, fant han å måtte konsentrere undersøkelsen til den generasjon som i løpet av denne tid er blitt voksen, dvs. at han behandler språket hos personer mellom 20 og 40 år.

Hedrum herred grenser til Larvik i sør. Vi har her å gjøre med direkte påvirkning fra et bymål gjennom den daglige kontakt. Hele Hedrum er i dag som en forstad til Larvik.

I 1939 kunne han sette opp oversikter som viste hvordan bymålsinnslagene og bymålpåvirkningen ble svakere etter hvert som en kom oppover i dalen. Dette er ikke lenger mulig. Nå er omleggingen av målbruken i ferd med å fullbyrdes over hele herredet. Yngre mennesker snakker i dag tilnærmet larvikmål helt opp til grensen mot Lardal i nord. Det er den påvirkningen en har vært utsatt for, ved siden av personlig legning og innstilling, som i våre dager avgjør den enkeltes målbruk, ikke avstanden til byen.

Tendensen i endringene er stort sett den samme overalt. Avstikkende former skiftes ut.

I et avsnitt av betydelig prinsipiell interesse drøfter Steins-

holt styrkeforholdet mellom larvikmålet og det høyere talemålet (bokmål/riksmål). Han peker på at et klart motsetningsforhold mellom larvikmålet og høyere talemål kan virke bevarende på Hedrum-uttalen. De Hedrum-former som har både larvikmålet og det høyere talemål mot seg, har på det nærmeste måttet gi tapt. Larvikmålet og det høyere talemålet står omtrent like sterkt under målbrytingen, men innflytelsen fra det sistnevnte viser en tendens til å øke.

Trøndermål. Oslo 1972. 169 s.

Dette er en artikkelsamling som gir en populær innføring i forskjellige språklige forhold med tilknytning til Trøndelagsområdet. I det følgende omtaler jeg ganske kort de artiklene som er av særlig interesse for språkrøktarbeidet.

Kolbjørn Aune gjør rede for bruken av nynorsk og dialekt i trøndsk presse. Artikkelen bygger på ekserpter fra trøndske aviser høsten 1970. Han konstaterer at nynorsk skriftmål har svært liten plass i trønderpressen. — Ingvald Raknem har undersøkt innslaget av nynorsk og dialekt i trøndsk litteratur etter 1940. Paradoksalt nok er bruken av dialekt størst mellom bokmålsforfatterne. Dette, mener han, må henge sammen med at disse forfatterne kjenner seg utenfor det bygdenorske målet — og dermed utenfor bygde-Norge. De nytter derfor dialekt for å prøve å komme folket i bygdesamfunnet nærmere inn på livet og skildre dem med større realisme.

I "Sosiolingvistiske forhold i Trøndelag" greier Ola Stems-haug ut om en vitenskapelig undersøkelse av språkstridsholdninger som ble gjort våren 1971 i Skaun i Sør-Trøndelag.

I "Trøndermåla" kommer Arnold Dalen inn på den påvirkning Trondheim bymål øver (s. 40 f.). I tettstedene innenfor en viss avstand fra byen, Orkanger, Løkken, Stjørdalshalsen, tar en etter bymålet. Typisk for byene er jo at de ved siden av det hjemlige målføret også har et talemål som står i nærmere kontakt med skriftspråket (bokmål/riksmål). Dette høyere talemålet ekspanderer sterkt og har ikke kunnet unngå å gjøre sin virkning på bygdemålene.

Arnold Bakken tar for seg opplæringsmålet i skolen i Trøndelag de siste 30—40 år. Det viser seg at det har skjedd store

forandringer i denne relativt korte perioden. Fra en fast posisjon for bokmålet i begynnelsen av dette tidsrommet opplevde man en sterk framgang for nynorsken sist i 1930-årene. Tolv, femten år seinere svingte pendelen over til bokmål igjen, riktignok i de fleste tilfellene til en mer radikal form av dette. I artikkelen prøver han å peke på de bakenforliggende årsakene til denne svingningen. — Endelig gir Magne Måge et oversyn over målrørsla i Trøndelag i dag.

Vannebo, Kjell Ivar: Gjenstandshelhetenes oppbygning i norsk. Maal og Minne 1972, s. 28—65.

Bengt Loman har gitt en utførlig redegjørelse for de regler som gjelder for rekkefølge og betydning av attributive ord innenfor bestemmerfeltet i gjenstandshelhetene i svensk. Med en tillempning av dette posisjonsskjemaet gir Vannebo først en konsentrert oversikt over de stillingsregler som har gyldighet for foranstilte attributive ord i norsk. Han bygger bl.a. på et materiale som ble testet blant en gruppe studenter og lærere (ca. 100 til sammen) ved Nordisk institutt, Universitetet i Oslo.

I den andre delen av studien drøfter han posisjonene etter kjernen og viser hvordan norsk her skiller seg fra dansk og også til dels fra svensk. Vannebos artikkel utgjør et verdifullt tilskudd til moderne norsk syntaksforskning.

Venås, Kjell: Om posisjonen for neksusadverbialet IKKJE i syntagme med hovudsetningsstruktur. Ei jamføring mellom nordvestlandsk og annan norsk. Maal og Minne 1971, s. 124—173.

Når *n* og *a* begge står i neksusfeltet, plasserer de fleste norske målførene og norsk normalmål et trykklett *n*, dvs. personlige og påpekende pronomener, foran *a=ikkje/jikke*, og et trykk tungt *n* etter dette neksusadverbialet. Ved usammen-satt predikat blir på lignende måte et trykklett pronominalt *N* satt foran *a*, mens et trykk tungt nominalt *N* holder seg etter nektingsadverbet. Nordvestlandsk og bergensmålet følger likevel ikke dette vektprinsippet. Her er leddrekkefølgen *a n(N)* både ved pronominalt og nominalt *n(N)*. Den viktigste årsaken til dette avviket må være at disse dialektene på dette punktet

har fulgt et syntaktisk analogiprinsipp. I artikkelen gir Venås et målgeografisk utsyn over og en strukturell analyse av dette syntaktiske særdraget; han setter det også inn i historisk sammenheng. Hans studie er et betydelig bidrag til norsk leddfølgesyntaks.

Vinje, Finn-Erik: Godt ord igjen. — Råd og regler for skrift og tale — og andre spørsmål. Oslo 1972. 240 s.

I flere år har Vinje vært redaktør av en språkspalte i Arbeiderbladet, der han har gitt svar på språklige spørsmål fra leserne. Disse spørsmålene og hans svar er nå kommet i bokform.

Spørsmålene er svært varierte. De omfatter de fleste sidene av språket — fra etymologi til syntaks. Vinje har i boka gruppert dem etter emne. Hans svar er greie og opplysende.

Vinje, Finn-Erik: Kompendium i grammatisk analyse. 4. utgave. Oslo 1972. 237 s.

Vinjes kompendium er i 1972 kommet i fjerde utgave. Kapitlet om de grammatiske forbindelser er nyskrevet, likeså kapitlet om TG-grammatikken. Ellers er det innført mange tillegg, og feil er rettet.

Vinje, Finn-Erik: Språkbruk i radio og fjernsyn. Samtiden 1972, s. 300—308

Forfatteren er språkkonsulent i Norsk Rikskringkasting. I instruksjonen for hans arbeid heter det at han skal — innenfor de gjeldende regler og retningslinjer — arbeide for god språkbruk i radio- og fjernsynssendinger.

I denne artikkelen gjør han rede for hvordan han oppfatter sin oppgave.

Vinje, Finn-Erik: Svecismer i moderne norsk. Oslo 1972. 157 s.

Særlig i etterkrigstiden har det vært en sterk påvirkning fra svensk på norsk, mens vi bare merker lite til innflytelse den andre veien. I denne boka tar Vinje den svenske innflytelsen opp til systematisk gransking.

I innledningen diskuterer han språklig interferens i sin al-

har fulgt et syntaktisk analogiprinsipp. I artikkelen gir Venås et målgeografisk utsyn over og en strukturell analyse av dette syntaktiske særdraget; han setter det også inn i historisk sammenheng. Hans studie er et betydelig bidrag til norsk leddfølgesyntaks.

Vinje, Finn-Erik: Godt ord igjen. — Råd og regler for skrift og tale — og andre spørsmål. Oslo 1972. 240 s.

I flere år har Vinje vært redaktør av en språkspalte i Arbeiderbladet, der han har gitt svar på språklige spørsmål fra leserne. Disse spørsmålene og hans svar er nå kommet i bokform.

Spørsmålene er svært varierte. De omfatter de fleste sidene av språket — fra etymologi til syntaks. Vinje har i boka gruppert dem etter emne. Hans svar er greie og opplysende.

Vinje, Finn-Erik: Kompendium i grammatisk analyse. 4. utgave. Oslo 1972. 237 s.

Vinjes kompendium er i 1972 kommet i fjerde utgave. Kapitlet om de grammatiske forbindelser er nyskrevet, likeså kapitlet om TG-grammatikken. Ellers er det innført mange tillegg, og feil er rettet.

Vinje, Finn-Erik: Språkbruk i radio og fjernsyn. Samtiden 1972, s. 300—308

Forfatteren er språkkonsulent i Norsk Rikskringkasting. I instruksjonen for hans arbeid heter det at han skal — innenfor de gjeldende regler og retningslinjer — arbeide for god språkbruk i radio- og fjernsynssendinger.

I denne artikkelen gjør han rede for hvordan han oppfatter sin oppgave.

Vinje, Finn-Erik: Svecismer i moderne norsk. Oslo 1972. 157 s.

Særlig i etterkrigstiden har det vært en sterk påvirkning fra svensk på norsk, mens vi bare merker lite til innflytelse den andre veien. I denne boka tar Vinje den svenske innflytelsen opp til systematisk gransking.

I innledningen diskuterer han språklig interferens i sin al-

minnelighet, og inndeler sitt materiale typologisk. Han drøfter også årsakene til den språklige enveistrafikk fra Sverige til Norge.

Vinjes tilfang består av ca. 370 mer eller mindre sikre svecismer. Vi må imidlertid være oppmerksom på at dette tallet omfatter både engangsforeteelser og allmennord.

Påvirkningen fra svensk på norsk har skjedd både i form av fonologiske, morfologiske, syntaktiske og leksikalsk-fra-seologiske lån. Men i det vesentlige finner den naturligvis sted i form av tilvekst til den siste gruppen. I noen tilfelle fungerer svensk som transitthavn for norsk import av engelsk-amerikansk språkgods. Således har vi visstnok fått moteordet *in-doktrinering* via svensk. Verbet *sniffe* og substantivet *sniffing* har antakelig også vandret samme vei.

Svensk og norsk er lik hverandre både fonologisk, morfologisk og leksikalsk. Det kan derfor ofte være svært vanskelig å bestemme om vi har å gjøre med lån fra svensk eller med ekte norsk. Ikke sjelden gir svensk leksikalsk støtte til ord som er vanlige i norske dialekter og i nynorsk skriftmål. Et eksempel er adjektivet *rettvis* som vi kan støte på i konservativt riksmål.

Alt i alt gir boka et klart bilde av den svenske innflytelsen på norsk.

SVERIGE

Av Margareta Westman

Allén, Sture: Tiotusen i topp / Ordfrekvenser i tidningstext. Surte 1972. 271 s.

En mindre, mer hanterlig och populär utgåva av de resultat som i stort sett redan publicerats i de stora banden Nuvensvensk frekvensordbok. Denna ordlista ger följande uppgifter från det material om ca 1 000 000 ord ur centralt tidningsspråk som Allén och hans grupp undersökt: 1) De 10 000 vanligaste grafiska orden i ordning efter fallande frekvens; 2) De 10 000 vanligaste lexikaliska orden, ordnade i bokstavsordning för

minnelighet, og inndeler sitt materiale typologisk. Han drøfter også årsakene til den språklige enveistrafikk fra Sverige til Norge.

Vinjes tilfang består av ca. 370 mer eller mindre sikre svecismer. Vi må imidlertid være oppmerksom på at dette tallet omfatter både engangforeteelser og allmennord.

Påvirkningen fra svensk på norsk har skjedd både i form av fonologiske, morfologiske, syntaktiske og leksikalsk-fra-seologiske lån. Men i det vesentlige finner den naturligvis sted i form av tilvekst til den siste gruppen. I noen tilfelle fungerer svensk som transitthavn for norsk import av engelsk-amerikansk språkgods. Således har vi visstnok fått moteordet *in-doktrinerer* via svensk. Verbet *sniffe* og substantivet *sniffing* har antakelig også vandret samme vei.

Svensk og norsk er lik hverandre både fonologisk, morfologisk og leksikalsk. Det kan derfor ofte være svært vanskelig å bestemme om vi har å gjøre med lån fra svensk eller med ekte norsk. Ikke sjelden gir svensk leksikalsk støtte til ord som er vanlige i norske dialekter og i nynorsk skriftmål. Et eksempel er adjektivet *rettvis* som vi kan støte på i konservativt riksmål.

Alt i alt gir boka et klart bilde av den svenske innflytelsen på norsk.

SVERIGE

Av Margareta Westman

Allén, Sture: Tiotusen i topp / Ordfrekvenser i tidningstext. Surte 1972. 271 s.

En mindre, mer hanterlig och populär utgåva av de resultat som i stort sett redan publicerats i de stora banden Nuvensvensk frekvensordbok. Denna ordlista ger följande uppgifter från det material om ca 1 000 000 ord ur centralt tidningsspråk som Allén och hans grupp undersökt: 1) De 10 000 vanligaste grafiska orden i ordning efter fallande frekvens; 2) De 10 000 vanligaste lexikaliska orden, ordnade i bokstavsordning för

varje tusende; 3) De 10 000 vanligaste lexikaliska orden, ordnade i bokstavsordning för varje ordklass; 4) De 10 000 vanligaste lexikaliska orden, ordnade i bokstavsordning från ordslutet; 5) De 10 000 vanligaste lexikaliska orden ordnade i normal bokstavsordning. Sist i boken finns också en lista över de grafiska tecknen (bokstäver, siffror etc.) ordnade efter frekvens.

Allwood, Jens & Andersson, Lars-Gunnar & Dahl, Östen: Logik för lingvister. Stencil. Inst. för Lingvistik. Göteborg, 1972. 95 s.

Boken är en introduktion till logiken för lingvister. Den tar upp centrala delar som mängdlära, satslogik, predikatlogik och modallogik. Som avslutning diskuteras också den betydelse logiken har för lingvister. De resonemang som förs har lättfattliga och ofta lustiga exempel. Av speciellt värde är att flera av de logiska symboler som numera förekommer också i språkvetenskapliga framställningar förklaras och används.

Björck, Gudmund: Djäknar och astronauter. 2 uppl. av "Djäknar och helikoptrar", bearb. av Tomas Hägg. Lund 1972. 98 s.

I boken behandlas de grekiska lånordens utbredningsområden och historia. Vidare finns ett kapitel om rättskrivning och uttal av grekiska ord i svenskan. Framställningen belyses med många och roliga exempel. Utom en lista över grekiska produktiva ord och orddelar finns i denna upplaga en lista över grekiska lån i engelskan, franskan och tyskan. Boken avslutas med ett alfabetiskt register över alla ord som kommenteras.

Eliasson, Siv: Vokabulärstudier i läroplanstexter 1935—1969. Trelleborg 1972. 182 s.

En akademisk avhandling, framlagd vid universitetet i Stockholm. Det är en undersökning av "innehållsorden" (till skillnad från formorden) i ett antal på varandra följande läroplaner. Syftet är att utröna vilka förändringar som speglas i förändringarna i ordförråden. Materialet har databehandlats och de skilda texterna jämförts. De tendenser som kan kon-

stateras diskuteras. Därvid har ordförråden grupperats på skilda ämnesområden, såsom skolans yttre organisation, skolämnen, elever och vuxna i skolan, demokratisk linje etc. Även tillgängligheten hos språket i läroplanerna berörs.

Holmberg, Bo: Öppet brev till betänkare och SOUensktalare. Lund 1972. 110 s.

En personligt skriven vidräkning med det svenska utredningsspråket. Med *SOUenska* avses den svenska som förekommer i SOU (=Statens offentliga utredningar). Framställningen innehåller många exempel på detta språk, som diskuteras och analyseras. Författaren sätter in utredningsspråket i ett större sammanhang och visar hur det ingår som en viktig del i det teknokratiska samhället.

Malmberg, Bertil: I språkets tecken. Lund 1972. 114 s.

En samling uppsatser i allmän språkvetenskap, av vilka flera publicerats tidigare i tidningar och tidskrifter. Följande uppsatser ingår i volymen:

- Huvudriktningar inom modern lingvistik
- Språk och tecken
- Språketeori i fransk tappning
- Språksymboler och symbolspråk
- "Eppur si muove" (och likväl rör det sig)
- Går det att översätta
- Idéer om språk och språktillägnande
- Lingvistikens tillämpningar
- Semiotik och semiologi

Nordberg, Bengt: Böjningen av neutrala substantiv i Eskilstunaspråket. Nysvenska Studier LI, s. 117—227. 1972.

Undersökningen baserar sig på inspelat tal från 83 individer av båda könen, med olika social ställning och i varierande ålder. Huvuddelen av framställningen utgörs av själva kartläggningen av den aktuella situationen i Eskilstunaspråket. Läsaren får en översikt över variationsmönstren i böjningen av neutrala substantiv. I analyserna av variationerna antyds också utvecklingsgången i språkförändringar av detta slag.

Nylund-Brodda, Elizabeth & Holm, Britta (red.): Deskriptiv svensk grammatik. Trelleborg 1972. 211 s.

Grammatiken är utarbetad av svensklärarna vid IES (=Institutet för engelsktalande studenter) vid Stockholms universitet. Det är en praktisk handbok. Innehållet är disponerat så att huvuddelen av framställningen kommer under de olika ordklasserna. Därutöver finns ett avsnitt om ordföljd, ett om meningsbyggnad och ett om uttal. Dessutom finns ett avsnitt med titeln Diverse där detaljproblem som brukar dyka upp har samlats, t.ex. bruket av *före* och *innan*, användningen av *tro*, *tycka*, *tänka*, stavningen av *m*- och *n*-ljuden etc. På många ställen i boken har framställningen samlats i överskådliga scheman vilket torde underlätta användningen även för olika typer av lärare.

Papers from the Institute of Linguistics (PILUS), University of Stockholm, är en serie som började publiceras 1970, i stencilform. Många av titlarna behandlar företeelser i svenskan. Hittills utgivna:

1. *Welin, C. W.*: Om konjunktiv i svenskan. 1970. En teoretisk framställning.
2. *Lindblom, B. & Sundberg, J.*: Acoustical consequences of lip, tongue, jaw and larynx movement. 1971.
3. *Sigurd, B.*: Maximum rate and minimal duration of repeated syllables. 1971.
4. *Liljencrants, J. & Lindblom, B.*: Numerical simulation of vowel quality systems: The role of perceptual contrast. 1971. 60 s.
5. *Kiefer, F.*: On presuppositions. 1971.
6. *Sigurd, B.*: Ord på gott och ont. 1971. Ingår i *Ord om ord*.
7. *Lindblom, B.*: Numerical models in the study of speech production and speech perception. Some phonological implications.
Lindblom, B. & Sundberg, J.: Neurophysiological representation of speech sounds. 1971. 27 s.
8. *Alstermark, M. & Eriksson, Y.*: Swedish word accent as a function of word length.
Rapp, K.: A study of syllable timing.

McAllister, R.: Predicting physical aspects of English stress.

Jonasson, J.: Perceptual similarity and articulatory reinterpretation as a source of phonological innovation. 1971. 42 s.

9. *Sjögren, P. A.*: Konsten att placera. 1972. 24 s.
10. *Sigurd, B.*: Runda tal. 1972. 41 s. Ingår i *Ord om ord*.
En diskussion av de runda talens syntaktiska och morfologiska möjligheter. Med runda tal avses sådana tal som vi använder som hållpunkter för vår skattning av större mängder.
11. *Jansson, T.*: Med flaggan i topp: Något om satsreduktioner i svenskan. 1972. 25 s.
Med utgångspunkt i s.k. fristående satsförkortningar som "med flaggan hissad" diskuteras denna och liknande typer av satsreduktioner i svenskan. Här behandlas också vilka gemensamma drag som kan finnas hos de transformationer som leder fram till olika typer av reducerade satser. Slutligen berörs den omatematiska och ologiska men i språket existerande företeelsen hopskjutning av satser.
12. *Enquist, J.*: I och kring verbet *kritisera*. 1972. 36 s.
Uppsatsen är ett vetenskapligt försök till kartläggning av den semantiska representationen av verbet *kritisera* och liknande verb. Detta sker genom en upplösning i lexikaliska grundelement vilken dels anger verbets betydelse, dels kan förklara vissa syntaktiska ytförhållanden.
13. *Källgren, G.*: Restriktioner på verbfrasframflyttning eller ULV i fårakläder. 1972. 26 s.
För att förklara olika typer av verbfrasframflyttning inför författaren begreppet ULV (=det underliggande verbet) som kan realiseras som "göra" eller "bli". Det gäller alltså i satser som "syrr i knappar gör Alfred". Genom att kombinera ULV och kasusteori vill författaren förklara de prosodiska egenheterna hos topikaliserade satser.
14. *Hammarberg, B.*: The insufficiency of error analysis.
Jonasson, J. & McAllister, R. H.: Foreign accent and timing: An instrumental phonetic study. 1972. 40 s.
Av intresse för språkvården är Hammarbergs diskussion

av felanalys. Han menar att vid språkundervisning räcker det inte att bara analysera de fel eleverna gör, utan man bör ställa felen i relation till de misstag som eleverna *inte* gör. På så sätt kan man komma fram till ett riktigare sätt att rätta till vad eleverna inte kan.

15. *Sigurd, B.*: From mathematical into linguistic representations—and vice versa. 1972. 35 s.

En genomgång av de olika sätt som olika språk har att i ord återge tal uttryckta i siffror och tvärtom. Omvandlingsreglerna måste ta hänsyn till 1) att olika språk har olika bassystem för sin räkning (5,12,20); 2) att ordningen mellan de siffror som uttrycker storleksordning varierar (5 000 skall t.ex. utläsas som "tusen, fem" på vissa språk); 3) samma tal återges inte alltid likadant i varje kombination som det kan ingå i (jfr uttrycket för 10 i svenska *femton* och *femtio*); 4) vissa överflödiga siffror uttrycks inte, t.ex. (*ett*) hundra; 5) utom position och siffror används i vissa språk ord som anger "gång" etc.; 6) någon gång förekommer också division i den språkliga återgivningen, t.ex. i danska; 7) sätten att förena numeriska morfem varierar kraftigt.

Sigurd, Bengt: Ord om ord. Lund 1972. 136 s.

Boken innehåller sex uppsatser av vilka två behandlar lingvistikens och grammatikens (språkbeskrivningens) utveckling. En uppsats behandlar bokstävernas och språkljudens namn på svenska, och en de s.k. runda talen. Positiva och negativa värdeladdade ord behandlas i en uppsats som avslutas med mera formella semantiska analyser. Den återstående uppsatsen handlar om med- och motsatsord, dvs. författaren har på några områden granskat vårt ordförråd och ställt upp par av möjliga ord som *högljudd—lågljudd(?)*, *ett kvinns—ett mans(?)*, *ögonfröjd—öronfröjd(?)*. Förekomster och icke-förekomster av sådana här ord diskuteras. Se äv. nr 10 i Pilus-serien.

Språk och samhälle. Utg. av Bengt Loman. Surte, 1972. 208 s.

Språk och samhälle är en antologi där språksociologiska frågor behandlas från skilda aspekter. Ämnena för de olika

uppsatserna sträcker sig från allmänt teoretiska framställningar till beskrivningar och diskussioner av speciella sociala variationer i talspråk och behandlingar av särskilda gruppspråk som amerikansvenska och argot (=kriminellt gruppspråk). Tvåspråkigheten i Finland är utgångspunkt för diskussion dels om individens språkgruppsidentifikation, dels om skolans problem i sammanhanget. Följande uppsatser ingår i volymen:

Bengt Nordberg: Morfologiska variationsmönster i ett centralsvenskt stadsspråk

Bengt Loman: Om talspråkets varianter

Mogens Baumann Larsen: Om måling af regional og social variation

Ulla Bondeson: Argot och kriminalisering

Tom Sandlund: Språkgruppsidentifikation och språkbruk i Finland

Tove Kangas: Forskning, idéer och debatt om tvåspråkighet och barnens skolspråk

Nils Hasselmo: Språkväxling

Mogens Baumann Larsen: Sociolingvistik

Ulf Hannerz: Socialantropologin och språket

Språkforskning i relation till språkundervisning. Rapport från studiekrets 12, Nordiska sommaruniversitetet. Redigerad av Lindgren, Birgitta & Loman, Bengt & Marell, Anders. Stockholm 1972, (offset) 277 s.

Materialet från Nordiska sommaruniversitetets session i Jyväskylä 1971 har i rapporten grupperats under åtta ämnen: Explicit och implicit metod. Evaluering. Språkbeskrivning. Felanalys. Språkförståelsetestet i Jyväskylä. Modersmålsundervisningens målsättning. Undervisningens målsättning i det sociala sammanhanget. Språkforskning i relation till språkundervisning. Under de olika ämnena finns utom föredrag även referat av gruppernas diskussioner. Boken avslutas med ett avsnitt där kretsens verksamhet granskas kritiskt.

Svenskans beskrivning 5. Förhandlingar vid sammankomst för att dryfta frågor rörande svenskans beskrivning 5, Stockholm

26—27 april 1969. Stockholm 1972. Utg. av Lars Cleve, 158 s.

Volymen innehåller 11 uppsatser:

Allén, Sture: Denominala verbfraser

Einarsson, Jan: Analys av en talsituation

Ellegård, Alvar: Om objekt

Gellerstam, Martin: En jämförelse mellan vokabulärerna i fem svenska morgontidningar 1965

Kirri, Arto: Om agent vid passivkonstruktioner

Lindberg, Ebba: Två centrala typer av relativsyntagmer

Lindblom, Björn & Sundberg, Johan: En fonetisk beskrivning av svenska vokaler

Loman, Bengt: Meningsbyggnad och socialt index

Lotz, John: Anti-vowelharmony in Swedish

Nyqvist, Alvar: Visualisering av tal — ett experiment

Ågren, Jan-Gunnar: En undersökning av ordförrådet i Umeå stadsmål

Svenskans beskrivning 6. Förhandlingar vid sammankomst för att dryfta frågor rörande svenskans beskrivning 6, Umeå 1970.

Utg. av Claes-Christian Elert, Sigurd Fries och Åke Jonsson. 252 s.

Volymen innehåller 20 uppsatser:

Abrahamsson, Sten-Erik: Att beskriva meningsfragment — en teoretisk diskussion

Andersson, Erik: En transformationgrammatisk modell av metaforen

Anward, Jan: Kontrastiv betoning i svenskan. Några iakttagelser

Berg, Sture: Om homografi i nusvenskan

Bleckert, Lars: Om betoning och diftongering i Eskilstunaspråket

Bonebrake, Veronica: Morpheme Structure Conditions and Initial Consonant Clusters in Swedish

Borgstam, Stina: En ny typ av regel i svensk fonotax

Einarsson, Jan: En hypotes om syntaktiska egenheter hos spontant och planerat tal

Eliasson, Stig & LaPelle, Nancy: Generativa regler för svenskans kvantitet

Hellberg, Staffan: Om uttrycksdelen i en generativ grammatik

Hummelstedt, Christer: Suffixet -yl i finlandssvenskt lågspråk

Jørgensen, Nils: Principer för en bibliografisk översikt över svensk syntax

Lindberg, Ebba: Begreppet rapportsyntagm

Linell, Per: Om vokalväxlingens fonologi i svenskan: Avljudet en generativ analys

Malmström, Märta: Vokabulärstudier i rikssvenskt och finlandssvenskt tidningspråk

Nordberg, Bengt: Allomorfisk variation i böjningen av neutrala substantiv i Eskilstunaspråket

Severinson, Kerstin: Allmänna villkor för flyttning av sats-element. Satsfläta: en transformationsgrammatisk förklaring

Söderbergh, Ragnhild: Projektet barnspråkssyntax. En presentation

Teleman, Ulf: Satsens konstituent. Två experiment

Ureland, Sture: A Transformational Description of the Accusative-with-Infinitive Construction in Swedish

af Trampe, Peter & Viberg, Åke: Allmän språk teori och grammatik. En introduktion. Lund 1972. 367 s.

Boken innehåller tre huvuddelar: Teoretiska grunder, Syntax, Fonologi. I den första delen presenteras och diskuteras olika grundläggande begrepp inom språkvetenskapen. Den del som behandlar syntaxen är den största (drygt 200 sidor). I huvudavsnitten där diskuteras morfem, IC-analys, frasstrukturgrammatik och transformationsgrammatik ur skilda synvinklar. I det fonologiska kapitlet behandlas särskilt segmentell fonologi och prosodi. Boken är försedd både med en omfattande bibliografi och en utförlig innehållsförteckning. Författarna har också med framgång vinnlagt sig om att skriva begripligt och lättillgängligt.

Widmark, Gun: Om uttal och uttalsnormering. Språkvårds-samfundets skrifter 4. Lund 1972. 103 s.

I boken behandlas frågan om det finns ett svenskt rikstalspråk och frågan om vi behöver ett sådant riksspråk. Därefter diskuteras normerna för värdering av uttal, dvs. språkvårdens uppgift. I boken redovisas vidare flera språkenkäter som gäller uttalet av enskilda ord. Detta gäller närmare 300 olika ord och efter redovisningarna diskuteras vilket eller vilka uttal som kan vara lämpligast.

Åkermalm, Åke: Svenskt tidningspråk. Lund 1972. 151 s.

Boken innehåller två huvuddelar: i den första presenteras tidningspråk från 1865 till 1905 genom en rad kommenterade artiklar ur olika genrer som ledarartiklar, nyhetsartiklar, recensioner, kåserier, sportreportage. I den andra delen presenteras modernt tidningspråk (huvudsakligen från 1967—1970), också genom kommenterade artiklar ur olika genrer. Tidningarna har blivit större och genrerna i det moderna tidningsspråket är fler än i det tidigare materialet: ledare, inrikesreportage, utlandsreportage, kulturartiklar, kåserier, mat- och modeartiklar, handelsartiklar, sportreportage. Boken är alltså en antologi med tidningstexter och texturvalet har gjorts från stilistisk synpunkt.

